

Austatud lugeja!

Käes on viimased nädalad enne aasta lõppu – hardad rõõmupühad, perekondlik piparkoogipidu või heitlus, alistamaks kasvav töökoletis enne vana-aastaõhtut. Igal juhul väljub jõulu-aeg tavapärasest rutiinist.

Tavapärasest erinev on ka käesolev Juridica väljaanne. Mul on suur rõõm juhatada sisse Juridica riigihankeõiguse erinumber, mille ilmumiseks on aeg enam kui kohane: uue aasta alguses on oodata pikalt valminud uute hankedirektiivide vastuvõtmist.

Kaua tehtud, kaunikene – kas nii võib kirjeldada uusi hankedirektiive? Eesti juristi jaoks on veel põlevatav küsimus, kas ehk saab samamoodi hakata iseloomustama direktiive ülevõtvat seadust. Julgen olla ebapopulaarne ja avaldada siinkohal optimismi. Kuigi kuluaarides, konverentsidel ja kirjanduses on direktiivide eelnõusid palju sarjatud, usun siiski, et hankepraktikute jaoks on suures osas tegu tänuväärsete uuendustega. Paljuski sõnastavad uued direktiivid otsesõnu reegleid, mida Euroopa Kohus on kaasuspõhiselt kujundanud, seega lihtsustavad direktiivid hangetega tegelejate igapäevatööd. Mitmed muudatused on usutavasti oodatud: näiteks mõnevõrra lihtsustub turusolkijast ettevõtja hangetest kõrvalejätmine. Teised uuendused paraku võivad mõjuda külma dušina: pean silmas patustanud ettevõtjate enesepuhastamise kontseptsiooni. Aga täpsemalt räägivad sellest juba artiklid.

Kui veel hetkeks peatuda uutel direktiividel, siis tuleb tõdeda, et sarnaselt Eesti õigusloomega kasvab ajas ka direktiivide detailsus. Ehk ongi detailsete ettekirjutuste lisandumise fakt iseenesest üks põhjus, mis vana Euroopa õigusteadlasi muudatuste juures häirib? Noor kolleeg, teaduskonna doktorant ja üks käesoleva erinumbri autoritest Kadri Härginen tavatseb piiritleda erinevust vana ja uue Euroopa hankekultuuri vahel märksõnaga „usaldus“: vanas Euroopas hankijad usaldavad pakkujaid ja vastupidi, sellist siiski ka abstraktsemad ehk turgu usaldavad reeglid, suhteliselt vähene vaidluste arv ja hankelepingute mõistlikud tingimused. Eestis ja teistes postsovetlikes liikmesriikides aga kandub normide detailsus ja usaldamatus üle hanketurule, vaidlustuskomisjoni ja kohtute praktikasse. Hankijad ja pakkujad kahtlustavad üksteist äratagemises, sellest hankevaidluste suur arv ning hanke- ja lepingutingimuste kohati äärmuslik tasakaalustamatus. Kokkuvõttes käib usaldamatus ringiratas.

Näiteid usaldamatuse õhkkonnast ei tule kaugelt otsida: ehituslepingute kallutatusele vihjas hiljuti Eesti ehitusturult lahkuda otsustanud Skanska, eelmisel aastal kajastas meedia Viimsi valla ehitushankevaidlust, kus vald oli otsustanud panna ehitaja vastutama mh tellija esitatud projekti vigade eest. Me kõik tahame, et avalikud ehitised püsiksid tervete ja turvalistena, teed ja tänavad vabad aukudest ning infosüsteemid ja andmekogud töötaksid tõrgeteta. See kõik on seotud hanketingimustega ning ranged kvaliteedinõuded on siinjuures tänuväärased. Siiski ei saa hea tulemuse saavutamise eest vastutust panna ainult hankelepingu täitja: tänapäevane arusaam käsitab lepingut dünaamilise koostööprotsessi, mitte kivisse raiutud, muutmatu dogmana. Järelikult on hankelepingu edukaks täitmiseks tarvilik ka hankija panus ning mõislik ja usalduslik koostöö poolte vahel. Lepingu kui protsessi üks aspekt seisneb lepingu muutmises – ka see on usaldusliku koostöö osa, mis kehtiva seaduse järgi on hankelepingute puhul sisuliselt võimatu, kuid uute direktiivide valguses saab selgelt lubatud piirid.

Kui soovidega veel kaugemale, Eesti mõistes lausa Utopia ranniku suunas liikuda, siis lisaks kindlalt püsivatele katustele ning aukudeta teedele võib unistada – aga miks ainult? –, et avalikku ressursi kasutades saadud tulem oleks ka sisult eetiline ja vormilt keskkonnasõbralik. Parafraseerides Euroopa Kohtu kohtujuristi Kokotti: me ei taha osta suhkrut, mis jätab suhu mõru maigu.¹ Millest ma räägin? Riigihanke horisontaalsetest eesmärkidest, mille võimalused Eestis on kahetsusväärsest alahinnatud ja millest kirjutab oma artiklis P. Lember.

Aga lõpetuseks tagasi alguse juurde: soovitan nautida K. Härgineni artiklit Wabariigi-aegse „riigi hangete seaduse“ kohta koos „vormaalsuste“, „halva elemendi hankijate koosseisust kõrvaldamise“, „ettevõtjate korratuks tunnistamise“, „salatsemise kohustuse“ ning kõige muu vana ja heaga.

Soovin ilusaid jõule, head uut aastat ja rohkem usaldust!

Mari Ann Simovart

¹ Vt Kohtujuristi ettepanek. Euroopa Komisjon versus Madalmaade Kuningriik. C-368/10, Kohtulahendite kogumikus avaldamata, kättesaadav [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CC0368:ET:HTML\(10.12.2013.a.\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CC0368:ET:HTML(10.12.2013.a.)), p 110.